

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ДЕПАРТАМЕНТ ПО БИЗНЕС АДМИНИСТРАЦИЯ

**Мобилизиране на финансов ресурс от
традиционни и алтернативни източници –
политики и програми в подкрепа на малките
и средни предприятия в България**

КУРСОВ ПРОЕКТ ВABВ 624

КЪМ КУРС ВABВ 602 ФИНАНСИ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО

Автор: Христиан Даскалов, Ф44967

Дипломант в БП «Бизнес администрация»

16.12.2012г.,

гр. София

Анотация

Настоящата самостоятелна работа анализира актуалното състояние, тенденциите и възможностите за развитие на достъпа до финансиране (*оборотно и инвестиционно*¹) от страна на малките и средни предприятия (МСП) в България в контекста на националните и европейски политики и програми. Темата се явява ключова за курс BAFB502 „Финанси на предприятието” с оглед на изискванията на курса студентите да могат да *мобилизират финансов ресурс от алтернативни и традиционни източници при оптимизиране на неговата цена*². Тя съдържа в себе си няколко под-теми, свързани със изискванията по подготовката на настоящата самостоятелна работа по отношение на нейната принадлежност към тематична област „Източници на краткосрочно финансиране на предприятията” като част от по-широката тема за управлението на оборотния капитал, но засяга също така основни въпроси и принципи на дългосрочното финансиране на бизнеса, финансовото планиране и концепциите за финансовата грамотност като фактор за успешното взимане на финансови решения от страна на малките и средни предприятия в България в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план. Самостоятелната работа има изцяло практически характер и е базирана на издадения от Изпълнителната агенция за малки и средни предприятия „*Финансов справочник на малкия и средния бизнес в България*” под редакцията на автора на настоящия анализ. Справочникът цели да открие някои от основните финансови инструменти в различни области и сектори на икономиката, използвани при прилагането на Кохезионната политика на ЕС в подкрепа на развитието на МСП в България. Разгледани са също така някои възможности за алтернативно финансиране чрез фондове за дялово финансиране, т.е. private equity, предоставящи средства за развитието на една компания в замяна на участие в собствеността, а понякога и в самото управление. Представени са също така наличните за българските МСП грантове (*в конкретни сектори*) като алтернатива на револвиращите инструменти.

¹ Анализът не цели да акцентира върху политиката на предприятието за инвестиции конкретно в краткотрайни и/или дълготрайни активи, а като цяло върху достъпа (*и неговото улесняване*) до външни източници за привлечени капитали и по-конкретно - банкови кредити и др. традиционни и алтернативни форми на финансиране, включ. чрез прилагането на иновативни инструменти за финансов инженеринг от страна на ЕС. Трябва да се обърне внимание на обстоятелството, че разделянето на кредитния портфейл на МСП в повечето случаи е нещо условно, тъй като дори и дългосрочната инвестиция, за да бъде успешна, изисква определен дял оборотни средства. В тази връзка начините за набавянето им и политиките в подкрепа на тяхното набавяне от страна на държавата и европейските институции са от основен интерес за анализа.

² Вж. подробно:

http://ecatalog.nbu.bg/default.asp?V Year=2012&PageShow=coursepresent&P Menu=teachers&Fac_ID=3&P_ID=1820&P_Name=%D4%E8%ED%E0%ED%F1%E8&K_ID=14024&K_Name=%D4%E8%ED%E0%ED%F1%E8%20%ED%E0%20%EF%F0%E5%E4%EF%F0%E8%FF%F2%E8%E5%F2%EE&P_Sign=BAFB502

Съдържание:

1. Увод.....	3
2. Концепцията за финансовата грамотност като условие за успешно финансово планиране.....	5
3. Иновативни финансови инструменти в рамките на европейските политики и програми.....	9
4. Грантово финансиране.....	18
5. Заключение.....	24
6. Приложения.....	28

Увод

Като основен източник на растеж и създаване на работни места в България и в Европа, малките и средни предприятия³, които се явяват гръбнак на националната и европейска икономика, са сред най-силно засегнатите от настоящата икономическа криза и същевременно с това – те са тези, които могат да върнат икономиката към растеж. Според данни⁴ на Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средни предприятия за 2012г., достъпът до финансиране е силно затруднен за 69% от предприятията в сектора, което редом с фактори като високата междуфирмена задлъжнялост, спада в реализирането на приходи от дейност, ниската иновационна активност и производителност, допълнително затруднява процесите на възстановяване. Скорошно изследване⁵ на факторите за устойчиво развитие и конкурентоспособност на МСП в България в условия на икономическа криза показва, че МСП с достъп до финансиране и добри практики са претърпели по-малко негативни ефекти от гледна точка на съкращения на персонала, затруднения при изплащането на кредити, намаление в продажбите и печалбата. Ето защо реализацията на различни политики и програми в подкрепа на мобилизирането на финансов ресурс и улесняването на достъпа до такъв за

³ Съгласно изискванията на Закона за малки и средни предприятия средните предприятия имат: 1. средносписъчен брой на персонала, по-малък от 250 души, и 2. годишен оборот, който не превишава 97 500 000 лв., и/или стойност на активите, която не превишава 84 000 000 лв.; малките предприятия имат: 1. средносписъчен брой на персонала, по-малък от 50 души, и 2. годишен оборот, който не превишава 19 500 000 лв., и/или стойност на активите, която не превишава 19 500 000 лв.; микропредприятията разполагат с: 1. средносписъчен брой на персонала, по-малък от 10 души, и 2. годишен оборот, който не превишава 3 900 000 лв., и/или стойност на активите, която не превишава 3 900 000 лв.

⁴ Вж. подробно: <http://www.sme.government.bg/?p=10841>, отворен на 17.12.2012г. в 22:50ч.

⁵ Гл. ас. д-р Симеонова-Ганева, Р. „МСП в България в условията на икономическа криза: Фактори за устойчиво развитие и конкурентоспособност”, 2011

МСП чрез традиционни и алтернативни източници представлява ключов приоритет, отразен в редица нормативни и административни документи⁶ и намиращ практическо изражение в създадените специално за целта финансови инструменти по прилагането на Кохезионната политика на ЕС.

Именно достъпът до финансиране е този, който може да опосредства редица други процеси и положителни тенденции в сектора и да бъде катализатор за тяхното протичане. Така например интернационализацията⁷ на малките и средни предприятия се явява ключова за тяхното развитие и успешната им дейност, но същата твърде често е възпрепятствана от невъзможността да бъде осигурено максимално ефективно и безпроблемно както краткосрочно /оборотно/ финансиране на вносителите и износители (*чрез някои традиционни форми на финансиране, предлагани от банките – факторингови операции, акцептни банкови кредити и др.*⁸), така и дългосрочно /инвестиционно/ финансиране с външни източници на капитал чрез различни видове заеми на приемливи за предприятията условия (*за дооборудване или осъвременяване на производствени мощности, за пример, с цел удовлетворяване на изискванията и обемите-поръчки на външните пазари*). А това така наречено „възпрепятстване“, пораждащо необходимост от прилагането на определени форми на финансов инженеринг (изброени по-долу), с цел разрешаване на този конкретен проблем в областта на финансите, има своето логично обяснение от гледната точка на банковите институции – високи транзакционни разходи, висок нива на риск от неиздължаване, ограничени възможности за обезпечение от страна на МСП, липса на кредитна история. От гледната точка на бизнеса се добавят още „спънки“ в процеса - по-високата (*и понякога непосилна*) рискова премия за банката и по-високите разходи за предприемача, свързани с обезпечаването и гарантирането на заема, съпътствано от презастраховане от риска от страна на кредиторите, които чувствително редуцират сумата на предоставения заем спрямо стойността на обезпеченията.

⁶ Вж. Закон за малките и средни предприятия, Обн., ДВ, бр. 84 от 24.09.1999 г., с посл. изм. в бр. 43 от 29.04.2008 г.; ИАНМСП, „Анализ на състоянието и факторите за развитие на МСП в България: 2011-2012 г.“ (2012); МИЕТ, „Национална стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия в България 2007-2013“ (2007);

⁷ Основните програми и инструменти на ЕС за посредничество, предоставяне на консултантски услуги и подкрепа за интернационализацията на дейността на българските и останалите европейски МСП на глобалните пазари са посочени в **Приложение № 1** към настоящия анализ.

⁸ Съвместно с търговските банки, опериращи на българския пазар, специално-създадени за целта организации като Българската асоциация за експортно застраховане, предлагат определени схеми, които улесняват финансирането на дейността на своите клиенти – експортно-ориентирани МСП в България. Техните програми и инструменти за финансиране на експортната дейност на предприятията могат да се разгледат по-подробно в **Приложение №2** към настоящия анализ.

Успехът при мобилизирането на финансов ресурс от своя страна обаче не се ограничава единствено с наличието на съответните източници на финансиране, било то краткосрочно или дългосрочно. Представителите на българския бизнес ясно отбелязват⁹, че подобряването на достъпа до финансиране, което е в основата на всички процеси за повишаване на конкурентоспособността, съдържа в себе си необходимост от работа в насока: по-добра информираност; обучения; опростяване на условията за кандидатстване по програми и разширяване достъпа за кандидатстване; подпомагане процеса на разширяване ролята на рисковия капитал в сектора на МСП – въпроси по които ще бъдат направени съответните препоръки в анализа след преглед на актуалното им състояние.

1. Концепцията за финансовата грамотност като условие за успешно финансово планиране

Финансовото планиране се прилага както при разработването на краткосрочни финансови планове (*тези, при които хоризонтът на прогнози е до една години или за по-кратки периоди, например от 1 до 3 месеца*), така и при създаването на дългосрочни финансови планове, отнасящи се до състоянието на компанията след сравнително дълъг период от време (*обикновено от две до пет години*). Източниците на краткосрочно/дългосрочно финансиране са обект на прогнозиране, редом с въпросите за възможните проекти, в които компанията ще може да инвестира и финансовите резултати от осъществените решения. Както всеки процес на планиране, така и финансовото планиране включва: анализ на състоянието, стимулиране на резултатите от различни алтернативни варианти за действие и оценка на получените показатели¹⁰. Ето защо, поради комплексната на този процес и с цел по-добра ориентация на МСП в цялата правна, общоикономическа и финансово-счетоводна информация, са необходими високи нива на приложна финансова грамотност при вземането на финансиращи решения и избирането измежду алтернативни варианти за мобилизиране на финансов ресурс за финансиране както на оборотния, така и на инвестиционния капитал на МСП.

Ето защо, по инициатива на Организацията за икономическо развитие и сътрудничество в страните от Европейския съюз вече близо десетилетие функционира добре изградена

⁹ Вж. подробно презентация на тема „Предложения и препоръки на бизнеса към държавните институции”, Дискусионен форум “Глобалният пазар –шанс за българските малки и средни предприятия” (ИАНМСП, 2011)

¹⁰ Проф. Петров, Г. „Корпоративни финанси. Кратък курс”, Издателство „Тракия – М”, 2010 (стр.235-236)

система от отделни инициативи, планове и цялостни стратегии за развитие на финансова грамотност (financial literacy) на национално ниво като набор от умения и знания за вземане на информирани и ефективни решения, посредством по-доброто разбиране на финансовата теория и практика. В България подобна стратегия все още не е разработена, нито обособени програми, мерки и инициативи в контекста на финансовата грамотност сред малките и средни предприятия. Мерки в контекста на финансовото обучение предприе в началото на 2012г. Комисията за финансов надзор, в частност относно защитата на потребителите на финансови услуги с инициатива за създаването на Национална стратегия за повишаване на финансовата грамотност на потребителите на финансови услуги. На лице е необходимостта за създаването на подобна стратегия, но с по-широк обхват на приложение и въздействие (*в сравнение с мерките, предприети от КФН*), тъй като концепцията за финансова грамотност за разлика от политиките и практиките в сферата на потребителска защита, не се съсредоточава единствено върху предоставянето на информация и съблюдаването на минимални стандарти за потребителска защита, а има за цел постигането на устойчиви резултати в сферата на икономическото развитие и конкурентоспособността на националната икономика, която се опосредства от добре информирани и обучени представители на целевите за стратегията групи, сред които традиционно попадат малките и средни предприятия в лицето на техния оперативен и ръководен мениджмънт.

Повишаването на тяхната финансова грамотност чрез прилагането на систематичен подход за действие непосредствено спомага за постигането на голяма част от оперативните цели на Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средни предприятия, а именно: *насърчаването на предприемачеството за ефективно използване на потенциала на българските предприятия; подобряване на бизнес средата и възможностите за участие на българските предприятия в единния европейски пазар и външните пазари; стимулиране на външнотърговския капацитет и конкурентоспособността на българските фирми на външните пазари чрез повишаване квалификацията на МСП*. В допълнение, развитието на бизнеса от гледна точка на професионализация и специализация е отбелязано като един от основните проблеми пред България в годишния доклад за глобалната конкурентоспособност на Световния икономически форум ¹¹ (97-мо място в ранглистата, спрямо 62-ро /обобщено/ за българската икономика), което говори още по-силно за необходимостта от повишаване

¹¹ Prof. Schwab, K. World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2012–2013

на финансовата грамотност на МСП чрез прилагането на целенасочени политики и програми. Не на последно място, работата във връзка с развитие на финансова грамотност отговаря на изпълнението на заложените цели по Национална стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия в България 2007-2013 в следните насоки:

- *подобряване достъпа до финансиране за повишаване на вътрешните инвестиции;*
- *предоставяне на консултантски и информационни услуги за бизнеса за повишаване на експортната дейност и цялостната конкурентоспособност на българските МСП;*

Що се отнася до заложеното в Стратегията за развитие на ИАНМСП 2010-2013¹², с реализацията на подобна програма ще подпомогне изпълнението на една от ключовите оперативни цели за периода – „Насърчаване на иновативни дейности за предприятията за развитие на икономика, базирана на знанието”. Това е и една от ключовите насоки за развитие на икономика на България през следващия програмен период 2014-2020, в който период достигането на определени показатели, съгласно стратегията „Европа 2020” и националната стратегия „България 2020”, в развитието на икономическата среда ще бъде опосредствано от реализацията на една бъдеща Програма за развитие на финансова грамотност сред българските малки и средни предприятия.

Ето защо е необходимо да се изготви и приеме план за реализация на мерки за подобряването на финансовата грамотност сред МСП, който да съдържа следните основни моменти в себе си:

1. Изследване на основните проблеми и предизвикателства пред финансовата грамотност (*знания, практически опит и умения*) сред българските малки и средни предприятия в сътрудничество с бизнеса и научните институти;
2. Изследване на успешни практики в страните членки на ЕС, насочени към развитието на финансовата грамотност на МСП, съобразяване с условията в страната на база извършения анализ и изготвяне на предложение за формат и съдържание на национална програма за повишаване на финансовата грамотност на МСП;

¹² Вж. подробно: ИАНМСП, Стратегия за дейност 2010-2013, 2010г.

3. Разработване на интегрирана обучителна програма като компонент в рамките на националната програма за развитие на финансова грамотност и провеждане на пилотни обучения сред представители на приоритетни за икономическото развитие и експортните позиции на България сектори;
4. Поетапно разработване на останалите инструменти за развитие на финансова грамотност сред МСП, включително широка обществена информационна кампания, електронен образователен портал с възможност за виртуално обучение, система за лицензиране на обучители и сертифициране на преминали курсове по програмата специалисти и предприятия.

Част от очакваните директни въздействия и резултати върху мениджмънта и развитието на малките и средни предприятия във връзка с постигането на описаните във фактическата обосновка цели и преодоляването на съществуващите трудности, пречки и забавяния в състоянието на сектори и компоненти от икономическата среда в страната включват, но не се ограничават с:

1. Повишаване знанието и уменията на малките и средни предприятия за взимане на финансови решения за развитие на конкурентоспособен бизнес;
2. Намалване на производствените и цялостни разходи за правене на бизнес, благодарение на оптимизацията на процедурите и процесите, свързани с финансирането на бизнеса и управлението на финансите на предприятията;
3. Подобряване на позициите на българските малки и средни предприятия на международните пазари в контекста на създадените по програмата мрежи за сътрудничество с участието на междусекторни партньори;
4. Превръщането на тези партньорства в устойчива база за развитието на свързаните с кохезионната политика в следващия програмен период иновационни стратегии за интелигентна специализация на икономиката на национално и регионално ниво (RIS3), както и по повод на възможностите за финансиране на бъдещи иновации и мерки за развитие на конкурентоспособността на предприятията със средства по оперативните програми, финансирани по европейските фондове.
5. Участие на български МСП в инициативите и партньорските мрежи на останалите страни-членки на ЕС и ОИРС в изпълнение на препоръките на Съвета на ОИРС за интегриране принципите на международната инициатива за развитие на финансовата грамотност в страните, извън състава на ОИРС.

Мерките по разработването и приложението на програмата за развитие на финансова грамотност сред българските малки и средни предприятия следва да бъдат планирани за изпълнение в рамките на широко партньорство в духа на равноправното междуинституционално и междусекторно сътрудничество с участието на ИАНМСП, институции от публичния сектор на национално и регионално ниво, представители на бизнеса, бизнес-организациите, академичните среди и образователните центрове, финансовия и граждански сектор, международните институции в сферата на икономическото развитие и сътрудничество, партниращи агенции и служби от Европейския съюз и страните-членки.

2. Иновативни финансови инструменти и процеси на ЕС за мобилизиране на финансов ресурс от българските МСП

Към момента се използват редица финансови инструменти, съсредоточени върху българските малки и средни предприятия в различни области и сектори (*от научно-изследователския, през експортния и др.*). Някои от използваните в момента финансови инструменти, прилагани по линията на прилагане на Кохезионната политика на ЕС в България и политиките за икономическо развитие и растеж на Съюза, включват¹³:

- *Финансов инженеринг в рамките на структурните фондове (JEREMIE, JESSICA)*
- *Финансов инженеринг в рамките на земеделската политика*
- *Споделяне на риска за изследователска и иновационна дейност (RSFF)*
- *Конкурентна и иновационна рамка (CIP)*
- *Инструмент за микрофинансиране/ЕИФ (European Progress Microfinance Facility/ JASMINA)*
- *Европейски фонд за Югоизточна Европа (EFSE)*
- *Европейски фонд за енергийна ефективност (EEE-F)*
- *Инвестиционен механизъм за страните на изток от ЕС (NIF)*
- *Инвестиционен механизъм за Латинска Америка (LAIF) и др.*

¹³ Неизчерпан списък. По данни на МИЕТ. Вж. Презентация „Бъдещето на кохезионната политика –готови ли сме за предизвикателствата 2014-2020“, Форум „Грантове или револвиращи инструменти: ползи за бизнеса“ (МИЕТ, 2011)

В табл. 1 са обобщени най-разпространените в практиката инструменти. Тяхното използване позволява мобилизирането на по-голям ресурс чрез добавяне на частни капитали към публичните средства по програмите за целите на кратко-, средно- и дългосрочното финансиране на предприятията. Това се реализира на практика, посредством някои традиционни методи и източници на финансиране като (микро)кредитите и гаранциите по портфейли от нови инвестиционни и/или оборотни заеми, имащи за цел да се намалят нивата на обезпечение и лихвените проценти по кредитите към МСП, както и посредством алтернативни източници за финансиране като дяловото финансиране, предоставяно от частни фондове за рисков и инвестиционен капитал¹⁴, чиито растеж и активност се подкрепят, благодарение на публичните средства, инвестирани по програмите.

Табл.1 Финансови инструменти

Описание на финансовия инструмент/програма	За какво може да послужи?	Какви са финансовите измерения?	Какво въздействие оказва върху бизнеса?	Откъде може да се получи повече информация?
ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ				
Рамкова програма "Конкурентоспособност и иновации" (РПКИ)				
Финансови инструменти по РПКИ - ЕС подкрепя МСП чрез Рамковата програма за конкурентоспособност и иновации 2007-2013 г. (РПКИ), управлявана от ЕИФ, посредством два основни механизма:	А. Микро-кредитните гаранции покриват портфейли от микро-кредити, насърчавайки финансовите институции да предоставят финансиране за микропредприятия, особено стартиращи. Гаранциите по заеми покриват портфейли от средно- до дългосрочни	А. Микро-финансиране: гарантиране на кредити за микро-фирми с годишен оборот до 2 млн. лева и мин. 3 месеца бизнес. Размер: До 50 000 евро (100 000 лева); Кредитополучатели: гарантиране на кредити за малки и средни	А. Малките и средните предприятия (МСП) имат полза от предоставяните от финансовите институции посредници по РПКИ гаранции (<i>по заеми, микро-кредити, секюритизация, капиталово</i>	Сайт, посветен на финансовите инструменти по РПКИ, насочени към подпомагането на МСП в България (http://www.access2finance.eu/bg/Bulgaria/what_is_available.htm) Сайт на ЕК по темата: (http://ec.europa.eu/enterprise/policies/finance/cip-financial-

¹⁴ Фондовете/компаниите за рисков капитал не са кредитори в традиционния смисъл на думата и в това отношение не изискват лихва срещу предоставения от тях финансов ресурс. Вместо това, те придобиват собственост, превръщайки се по този начин в акционери (респ. съдружници) в предприятията, в които инвестират. Целта на фондовете е не извличане на текущи дивиденди от дяловото участие, а последващо реализиране на капиталова печалба. Този начин на финансиране притежава своите предимства и недостатъци спрямо традиционните източници на финанси. Синтезирана характеристика може да бъде разгледана в *Приложение №3*.

А. Средства по РПКИ се използват за <u>гарантиране на заеми за МСП</u>, предоставени от редица финансови институции, участващи в кредитирането на МСП чрез Механизма за гарантиране на МСП. Б. ЕС предоставя също така <u>рисков капитал</u> чрез Механизма за висок растеж и иновации на МСП, достъпен по Рамковата програма (РПКИ).	дългови финансираня, насочени към МСП, с фокус върху инвестиционното финансиране на тези предприятия и развитието на техния потенциал. Б. Механизмът за висок растеж и иновации на МСП по РПКИ обхваща инвестиции във фондове за рисков капитал¹⁵, насочени към предприятия в ранен етап на развитие, включително фондове за начален капитал и фондове, финансиращи свързани с трансфер на технологии дейности, както и фондове, насочени към МСП с голям потенциал на растеж във фазата на разширяване.	фирми с годишен оборот до 5 млн. евро и персонал до 250 души. Размер: до 300 000 евро/ 600 000 лева Б. Фондовете за рисков капитал по СРИ определят инвестиционните си възможности сами в зависимост от своята инвестиционна стратегия (<i>за инвестиции в стартиращи МСП участието с финанси на ЕИФ в общия размер на инвестицията е м/у 10-25% и до 50% в особени случаи, а при предприятия в напреднал етап на развитие – от 7,5-15% до 50% в особени случаи</i>).	финансиране), тъй като получават необходимото им дългово или дялово финансиране на преференциални и условия и при обезпечаване от страна на механизмите по РПКИ. Б. Малките и средните предприятия (МСП) имат полза от привличането на рисков капитал, тъй като получават възможност за растеж на своя бизнес.	instruments/index_en.htm) Гаранционни схеми за необезпечено кредитиране на микро предприятия и гаранционни схеми за инвестиционно кредитиране на малки и средни предприятия в България, съгласно споразумение с ЕИФ по РПКИ – (http://msp.rbb.bg/bg-BG/SME/Loans/07_ci_p/) Списък на фондовете за рисков капитал, подпомагани от ЕС по РПКИ. Информация за финансиране на предприятия в ранен етап на развитие можете да откриете на уебсайта на Европейската комисия Gate2Growth.
---	--	---	--	---

Механизъм за споделяне на риска за изследователска и иновационна дейност (RSFF) –
Иновативен финансов инструмент за изследвания, развойна дейност и иновации в Европа с активното участие на малките и средни предприятия

RSFF цели да се справи с проблема с ниските степени на участие на	Ако сте представител на иновативно малко или средно	Механизмът осигурява средно- и дългосрочно	Финансови пазари и финансовите институции	Страница на Механизма за споделяне на риска за изследователска и
--	---	--	---	--

¹⁵ Според дефиницията на ОИСР "рисковият капитал се инвестира от определени фирми (наречени рискови инвеститори) в ново създадени предприятия с висок потенциал за растеж, чиито акции не са регистрирани на фондовата борса".

частния сектор в НИРД и трансфера на технологии към бизнеса. Механизмът може да финансира, посредством осигуряването на заеми и гаранции за рискови научно-изследователски, приложни и индустриални проекти, всички етапи от трансфера на знание, започвайки от фазата на фундаменталните изследвания през приложните такива, технологичното развитие и комерсиализацията на крайния продукт за нуждите на пазарното му приложение.	предприятие с интерес в предприемането на съвместна инициатива/проект по 7-ма рамкова програма за научни изследвания и технологично развитие <i>(проектите са с международно участие и представляват отлична възможност за интернационализация на вашия бизнес, посредством установяването на международни сътрудничества/консорциуми и създаването на база за развитие на продукти и услуги на глобалните пазари),</i> можете да се възползвате от заемите и гаранциите, осигурени от RSFF за финансиране на вашето начинание. Не се обвързва отпускането на заем по настоящия механизъм със спечелването на грант по Седма рамкова програма. Заемът може да бъде допълващ безвъзмездната помощ по даден проект или изцяло независим от получаването на грант по програмата.	финансиране – минимален размери на заемите – 7,5млн. евро. За проекти над 15млн. може да се търси директен контакт с ЕИБ. <i>Отпускането на заема се предхожда от оценка на съвместимостта на проектното предложение с профила на механизма за финансиране на проекти в сферата на научно-изследователската и развойна дейност)</i>	традиционно не са склонни да инвестират в научно-изследователски и развойни проекти (НИР). Това се дължи на факта, че има по-голяма несигурност / риск пред НИР проекти, в сравнение с по-традиционните бизнес проекти. В случай, че вашият бизнес е в сфери, свързани с високите технологии и иновациите, зелената енергетика, ИКТ и др. вие можете да получите дългово финансиране за реализация на вашите проекти по финансовия механизъм.	иновационна дейност (RSFF) - (http://ec.europa.eu/invest-in-research/funding/funding02_en.htm) Страница на Седма рамкова програма за научни изследвания и технологично развитие 2007-2013 (http://cordis.europa.eu/fp7/home_en.html) (програмата обръща специално внимание на МСП, чрез различните си мерки: “Сътрудничество”, “Идеи”, “Хора” и “Капацитети”) <u>“TechWeb за МСП”</u> - електронен портал за МСП на Европейската комисия за научни изследвания, предоставящ информация и ресурси за технологично-ориентирани МСП, които желаят да кандидатстват за финансиране за НИРД. <u>Списък на националните центрове за контакти за МСП (НКТ) по линия на РП7</u>
--	--	---	--	--

Инициатива JEREMIE - Съвместни европейски ресурси за микро, малки и средни предприятия.

JEREMIE предоставя финансиране на МСП индиректно, чрез финансови продукти, управлявани от финансови посредници (банки, фондове за дялов капитал, гаранционни фондове, фондове за микрофинансиране). Наборът от финансови инструменти, които даден холдингов фонд по JEREMIE може да предостави, включва: гаранционни фондове, гаранции за дялово участие, (микро) заеми, секюритизация, фондове за дялов капитал, фондове насърчаващи инвестициите от бизнес ангели, и инвестиции във фондове за технологичен трансфер чрез избрани от ЕИФ финансови посредници.	Инициативата JEREMIE има за основна цел подобряването на достъпа до финансиране на МСП чрез различни инструменти на финансов инженеринг. По отношение на инструментите предоставящи дялов капитал, по инициативата са създадени широк набор от фондове за дялово финансиране, насочени към всички етапи от жизнения цикъл на едно предприятие: - инструмент за подкрепа на предприемачеството и предоставяне на първоначално финансиране, насочен към предприятията в тяхната начална фаза; - фонд за рисков капитал таргетиращ предприятията в ранна фаза от своето развитие; - фонд растеж и мецанин фонд насочени към предприятия намиращи се в по-	В допълнение към публичното финансиране по JEREMIE (199 млн. евро), осигурено от ЕФРР и съфинансирано от държавния бюджет се добавя и частно такова, в резултат от което общата сума по инициативата до 2015г. за българските МСП достига 563 милиона евро. Средствата се предоставят, съгласно целите на фондовете посредством специализирани финансови посредници. JEREMIE не предоставя директни грантове за МСП.	А.Гаранционни продукти – намаляват изискваното обезпечение при теглене на кредит, лихвения процент и свързаните разходи и такси с отпускането на заема. Б. Фонд за начално финансиране – подобрява достъпа до финансиране на стартиращи предприемачи. В. Фонд за рисков капитал – подпомага предприятия в ранната фаза от тяхното развитие, таргетира компании от сектора на високите технологии (ИКТ), биотехнологии те и “зелената” енергетика. Д. Мецанин фонд – подпомага	- Гаранционни продукти - Гаранции покриващи загуби по портфейли от заеми - информация за конкретните банки-посредници и условията за отпускане на преференциални заеми към МСП: - СИБанк JEREMIE заеми, - ПроКредит JEREMIE заеми, Райфаузен JEREMIE заеми - Кредити по JEREMIE от UniCredit Bulbank, - ОББ JEREMIE кредити - Фондове за дялов капитал¹⁶ - о Фонд за начално финансиране - информация за посредниците “Eleven” и “LAUNCHub” управляващи средствата на стойност 21 млн.евро по този инструмент. - о Фонд за рисков капитал - информация за
---	--	---	---	--

¹⁶ Консултации и съдействие в процеса на подготовка на предприемачество предложение за привличане на дялово финансиране като алтернативен източник за мобилизиране на финансов ресурс осигурява и Българската мрежа на бизнес ангелите. Описание на нейната дейност и механизми за функциониране могат да бъдат открити в **Приложение №4**.

	зряла фаза, които търсят възможности за разширяване на бизнеса си и експанзия на други пазари. По отношение на дълговите продукти, по инициативата е създаден Гаранционен фонд предоставящ гаранции по портфейли от нови инвестиционни и/или оборотни заеми, имащ за цел да намали нивата на обезпечение и лихвените проценти по кредитите към МСП.		компании от всички сектори на икономиката във фаза на растеж или зряла фаза, които имат нужда от допъл. финансиране.	условията по финансирането. ○ Фонд растеж ○ Меданин фонд - информация за условията по финансирането. - Дългови Продукти ○ Финансиране чрез споделяне на риска
--	---	--	---	--

Европейски инвестиционен фонд – Основен проводник на рисков капитал за предприемачество и иновации

Мерки в подкрепа на достъпа на МСП до финансиране, посредством Европейският инвестиционен фонд, участва във фондове, които подпомагат МСП, нуждаещи се от инвестиционен капитал за растеж на своя бизнес в начална или по-напреднала фаза на развитие, при предприемането на мерки по интернационализация на бизнеса (пред-експортна и експортна подготовка) и др.	ЕИФ подкрепя микро-, малките и средни предприятия (МСП) в България и останалите страни-членки на ЕС, като работи с широк кръг от банки, гаранционни, доставчици на микрофинансиране, частен капитал и фондове за рисков капитал в цяла Европа. Те действат като посредници на ЕИФ и предлагат финансови продукти, от които могат да се възползват българските предприемачи с експортно-	<i>Конкретните финансови параметри са разписани са в зависимост от предоставящата а финансовия инструмент институция-посредник между ЕИФ и представителите на МСП.</i> <i>Като цяло микро-заемите са в размер до до 25 000 Евро без ДДС (или левовата им равностойност).</i>	- подобрява достъпа на МСП до финансови услуги; - допринася за създаването и запазването на работни места; - намалява „изключеността“ на МСП от пазара на финансовите услуги; - подпомага МСП да развият своите бизнес идеи в глобалните пазари.	Информация за Европейският инвестиционен фонд: http://www.eif.org/ • Микро-заеми за микро-предприятия по механизма „Прогрес“ (съвместна инициатива на ЕК и ЕИБ чрез ЕИФ). ○ Микрофонд АД ○ ББР (ДЖОБС) • Капиталово финансиране - Информация за
--	--	--	--	--

	ориентиран бизнес (но не само!).			достъпа на МСП до финансиране с частен и рисков капитал от собствени за ЕИФ механизми и такива, споделени с ЕК и/или с други партньорски организации и фондове.
Българска банка за развитие ¹⁷ – предоставя дългосрочно инвестиционно, проектно и/или оборотно финансиране при гъвкави условия.				
Национален гаранционен фонд (НГФ) – има за цел да осигурява гаранции за МСП. Прилагането на гаранционната схема ще улесни достъпа на финансиране за МСП, като компенсира липсата на история или достатъчно обезпечение при кандидатстване за кредит, както и ще намалява риска, поеман от търговските банки в страната, кредитиращи МСП.	<i>Основни гаранционни програми на НГФ:</i> А/ Гаранционна линия в подкрепа на инвестиционни проекти на МСП, която улеснява достъпа им до дългосрочен ресурс за реализация на инвестиционни проекти в материални или нематериални активи за създаване, разширяване или модернизация на предприятията; Б/ Гаранционна линия по кредити за оборотни средства на МСП с приоритет пред-експортно финансиране, която е насочена към стартиращи или действащи	В програмите на НГФ са обособени две подгрупи - за съществуващи и стартиращи фирми, с оглед оптимизиране критериите за предварителен подбор на проекти. Конкретните финансови параметри са разписани в следната таблица: (http://www.bbr.bg/assets/images/NGF/tablica_small1%281%29.jpg)	Подобрява качеството на експозициите на МСП пред търговските банки и подsigурява допълнително обезпечение - гаранция за осъществяване на експортните проекти.	НГФ http://www.bbr.bg/bg/guarantee.html е подписал споразумения за предоставяне на инвестиционни и оборотни кредити с негови гаранции със следните банки: - УниКредит Булбанк АД, -Банка ДСК ЕАД, -Обединена Българска Банка АД, -Райфайзенбанк (България) ЕАД, -Първа инвестиционна банка АД, -Банка Пиреос България АД, -SG Експресбанк АД, -СИБАНК АД, -Алианц Банк България АД, -МКБ Юнионбанк АД, -Интернешънъл

¹⁷ Българската банка за развитие прилага държавната политика в българската икономика с основен фокус върху малките и средни предприятия, проектното финансиране на експортно ориентирани компании, както и инвестиционното банкиране на публични проекти с национално значение. ББР допринася с дейността си за осигуряване на по-добър достъп на малките и средни предприятия до финансов ресурс. Вж. подробно: <http://www.bbr.bg>, отворен на 17.12.2012г. в 22:50ч.

	предприятия като приоритетно се разглеждат проекти за сделки по експорт и при които основна слабост е недостатъчното обезпечение под формата на ДМА.			Асет Банк АД. Конкретните условия за кандидатстване за кредит и гаранция от НГФ могат да се получат от посочените банки.
Европейска инвестиционна банка - Предоставя заеми в подкрепа на всички видове вложения или разходи, които са необходими за растежа на малко стопанско начинание.				
Заеми от Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) - Заемите на ЕИБ за МСП се предоставят в България чрез търговските банки, които са натоварени с оценка на всички заявки за отпускане на заем от страна на МСП. По повечето операции решението за отпускане или отказ на заем за МСП е изцяло обект на преценка от банката посредник.	ЕИБ е банката на Европейския съюз. ЕИБ привлича средства на капиталовите пазари при изгодни условия, които впоследствие отпуска под формата на заеми при същите условия, особено по отношение на МСП, с посредничеството на търговските банки. Заемите на ЕИБ за МСП могат да бъдат използвани за подпомагане на всеки стопански сектор, с изключение на инвестициите за оръжия, хазарт, тютюневи изделия, дейности, свързани с опити с животни, дейности, чието въздействие върху околната среда не може да бъде преодоляно или компенсирано в значителна степен и строително предприемачество в чист вид.	Заемите на ЕИБ за МСП могат да подпомогнат инвестиции във всякакъв размер - от много малки проекти до инвестиции до 25 млн. евро. Обикновено заемите на ЕИБ са за срок от 2 до 12 години. Действителните срокове на заема зависят от жизнения цикъл на финансирания проект. Максималният размер на финансирането от ЕИБ не може да превишава 12,5 млн. евро по отделен заем.	Развитието на експортно-ориентирано производство, търговия и/или предоставяне на услуги и др. дейности и проекти, насочени към глобалните пазари изискват определени инвестиции в активи (материални и нематериални) и увеличаване на оборотния капитал, които сфери се покриват от заемите, отпускани с посредничеството на Европейската инвестиционна банка.	Информация за продуктите на ЕИБ: http://www.eib.org/projects/topics/sme/intermediaries/index.htm Списък с банките-посредници, партньори на Европейската инвестиционна банка по предоставянето на заеми за микро, малки и средни предприятия в България - http://www.eib.org/attachments/lending/inter_bg.pdf

Европейска банка за възстановяване и развитие – Кредитна линия, предоставена от банка-посредник в подкрепа на проекти на фермери и предприемачи в слаборазвити региони на страната				
Кредитна линия за МСП в слабо-развити региони - Банката насочва финансови средства към МСП по дейности за целево кредитиране, като например енергийна ефективност. Възможно е в бъдеще да се разшири микро- и лизинговото кредитиране и да се предприемат мерки в подкрепа използването на местната фондова борса от местните дружества, които се стремят да привлекат финансови средства.	Райфайзенбанк (България) ЕАД, съвместно с Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) предоставят 20 милиона евро за финансиране на проекти на фермери от цялата страна и предприемачи от частния сектор, упражняващи дейност в слаборазвити региони на страната. Кредитната линия се предоставя в рамките на Финансовия инструмент на ЕС/ЕБВР за малки и средни предприятия (МСП) - http://www.ebrd.com/pages/sector/financial/sme.shtml.	• Максимален размер на финансиране до 250 000 евро на един кредитополучател. • Предназначени са за инвестиции и/или оборотни средства/нови проекти като модернизация и разширяване на съществуващ бизнес • Няма ограничение във вида и сročността на лимитите. • От кредитната линия могат да се възползват клиенти на банката, с не повече от 100 души персонал, с мажоритарен частен капитал и контрол, годишен оборот до 7 млн евро и активи до 5 млн евро.	Със средствата от ЕБВР, банката-посредник - Райфайзенбанк (България) ще улесни достъпа на малки и средни предприятия от частния сектор до допълнителни финансови ресурси за разширяване на дейността им. Кредитополучатели могат да бъдат фермери, малки и средни предприятия, фирми, кооперации, еднолични собственици и други юридически лица, опериращи в слаборазвити региони в България.	Допълнителна информация може да се получи в офисите на Райфайзенбанк (България) ЕАД в цялата страна. Стратегия на ЕБВР за присъствие в България - http://www.ebrd.com/english/pages/country/bulgaria/strategy.shtml Условия за директно дългово/капиталово финансиране за частни проекти от страна на ЕБВР - http://www.ebrd.com/downloads/research/factsheets/guidetofinancing.pdf

4. Грантово финансиране

Практиката сочи, че мобилизирането на финансиране за малките и средни предприятия по програми и проекти на ЕС през периода 2007-2013г. се реализира по-успешно посредством финансови инструменти, отколкото чрез безвъзмездно /грантово/ финансиране. Това е така, защото финансовите инструменти, чрез посредничеството на агенти от банковия и/или небанковия сектор и значителното им участие в общия дял на финансирането и споделянето на риска, се управляват по *(сходни до)* пазарните принципи, което гарантира професионален подход при оценката и минимална намеса от страна на администрацията в процеса. Друг важен момент е свързан с факта, че за разлика от грантовете, финансовите инструменти позволяват на предприятията да мобилизират финансирането от което се нуждаят, когато се нуждаят от него – т.е. преди инвестицията, без значение дали тя е в краткотрайни или дълготрайни активи. Тази по-голяма гъвкавост на финансовите инструменти ги прави далеч по-удачни за ползване при почти всякакви нужди, особено при финансиране на краткотрайни активи, което пряко влияе на ликвидността на фирмите и ги прави по-конкурентоспособни в сектори като експортната търговия, а в допълнение финансовите инструменти предоставят както краткосрочни, така и дългосрочни източници на привлечен капитал за финансиране на тези активи, което предразполага към по-голяма възможност за избор на подход от страна на мениджмънта на предприятията според съответните обстоятелства и потребности от финансиране.

Въпреки заложената по-силна роля на финансовите инструменти през новия програмен период и доказаните им предимства, това далеч не означава, че се планира заместване на грантовете при реализирането на политики в подкрепа на мобилизирането на финанси за малките и средни предприятия¹⁸. За повишаването на тяхната ефективност обаче са необходими по-опростени, ясни и гъвкави правила, които да ги направят истински полезни¹⁹. Оперативна програма „Конкурентоспособност”, за пример, която има за основна цел *„развитие на динамична икономика, конкурентоспособна на европейския и световен пазар”*, бележи изключителен ръст в усвояването на средства по приоритетните оси през 2010 и 2011г., благодарение на пренасочването на част от бюджета на програмата по приоритетна област I *„Достъп до финансиране”* от грантово финансиране към финансовия инструмент JEREMIE (*видно от схема №1*), реализиран съвместно с Европейската инвестиционна банка.

¹⁸ През новия програмен период се планира създаването на ОП „Иновации и предприемачество” с управляващ орган Министерството на икономиката, енергетиката и туризма, която ще служи за постигане на националните цели по стратегията на ЕК „Европа 2020” както са разписани в стратегията „България 2020”, а именно: Тематична цел № 1 *„Засилване на научноизследователската дейност, технологичното развитие и иновациите”*; Тематична цел № 3 *„Повишаване на конкурентоспособността на малките и средните предприятия и на селскостопанския сектор (за ЕЗФРСР), и на сектора на рибарството и аквакултурите (за ЕФМДР)”* и Тематична цел №4 *„Подкрепа за преминаването към нисковъглеродна икономика във всички сектори”*.

¹⁹ В настоящата ситуация някои банки предоставят услуги в подкрепа на МСП, чрез които се превъзможват част от проблемните моменти пред мобилизирането на безвъзмездно финансиране на цената на съответното осъбяване на този процес, благодарение на заплащането на съответната консултантска дейност, издължаването на кредитирането на процента-собствено финансиране по проектите, необходимото обезпечаване на съответното кредитиране. Успешен пример в тази посока е програмата „Европейско проектно финансиране” на Интернешънъл Асет Банк, която е предназначена за консултиране и финансиране на инвестиционни проекти на малкия и среден бизнес чрез безвъзмездни средства от фондове на ЕС и банков кредит. По програмата се консултират и финансират проекти по 6 оперативни програми. Банката предлага пълна гама от услуги за разработване, оценка, финансиране, изпълнение и управление на инвестиционните проекти на МСП. Вж. допълнително: <http://www.iabank.bg/bg/page/72>

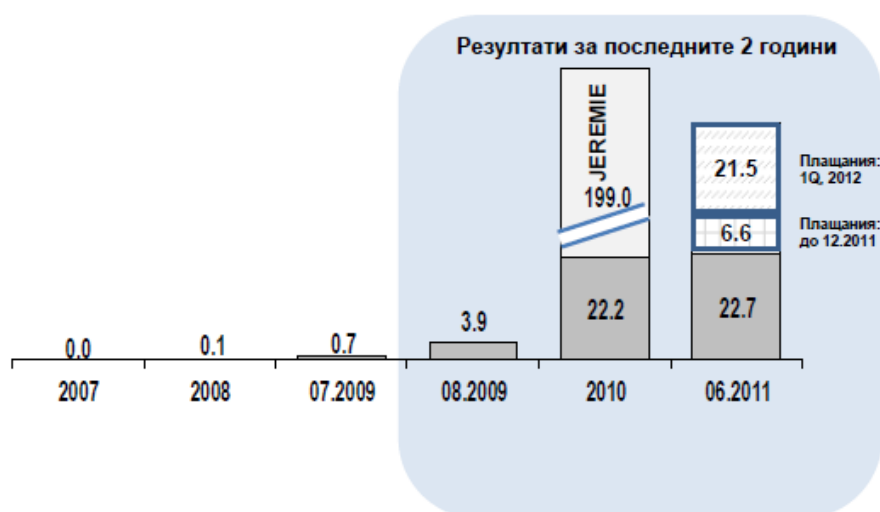

Схема №1 Платания на средства по ОП „Конкурентоспособност” (млн.евро),
Източник: Презентация „Бъдещето на кохезионната политика – готови ли сме за предизвикателствата 2014-2020” (МИЕТ, 06.2011)

В другите две приоритетни области на оперативната програма – II „Достъп до пазари и иновационна инфраструктура” (насърчаване на износа, иновационна инфраструктура) и III „Ефективност на предприятията” (технологична модернизация, въвеждане на стандарти, енергийна ефективност, внедряване на иновации), безвъзмездното финансиране като метод за подпомагане на МСП все още е активно и се реализира по приоритетните оси на програмата и съответните процедури. По ОП „Развитие на човешките ресурси” и Програмата за развитие на селските райони също е достъпно финансиране за малките и средни предприятия. Детайлно описание на актуалните процедури²⁰, техните финансови измервания и въздействието, което оказват върху бизнеса, може да бъде намерено в табл.№ 2.

Табл. № 2 Оперативни програми

Описание на финансовия инструмент/ програма	За какво може да послужи?	Какви са финансовите измервания?	Какво въздействие оказва върху бизнеса?	Откъде може да се получи повече информация?
ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМИ				
Оперативна програма „Конкурентоспособност” – за развитие на динамична икономика, конкурентоспособна на европейския и световен пазар				
Приоритетна ос 1.1 Подкрепа за създаването и комерсиализацията на иновациите в предприятията и	Допустими за финансиране са дейности по: - елемент „Инвестиции”: Придобиване на ново оборудване или	Максимален интензитет на помощта за инвестиции: - микро и малки предприятия – 70% (50%+20%) - средни	оказва консултантска и инвестиционна подкрепа в изпълнението на успешни проекти за	http://www.opcompetitiveness.bg/module4.php?menu_id=45&id=20

²⁰ Към ноември 2012г.

защита на индустриалната собственост Процедура BG161PO003-1.1.03 „Развитие на стартиращи иновативни предприятия чрез подкрепа за внедряване на иновативни продукти, процеси и услуги” (краен срок: 25.10.2012)	софтуер, необходими за внедряване на иновативния продукт, процес или услуга; извършване на строително-монтажни работи (СМР). - елемент „Услуги”: Консултантски услуги, свързани със създаване/оптимизиране на технологии; за защита на правата върху интелектуална собственост; разработване на маркетингови планове и стратегии; услуги от инженерно-технически характер, сертификация на иновативния процес или услуга.	предприятия – 60% (50%+10%) Максимален интензитет на помощта за инвестиции: - микро и малки предприятия – 70% (до 200 000 евро) - средни предприятия – 60% (до 200 000 евро)	внедряване в производството и пазарна реализация на иновативни продукти, процеси и услуги.	
<u>Приоритетна ос 2.4</u> Насърчаване на бизнес кооперирането и клъстерите Процедура BG161PO003-2.4.01 "Подкрепа за развитието на клъстерите в България"	Ако сте: Кандидатите трябва да са новосъздадени или вече съществуващи клъстери под формата на обединения, които могат да включват малки и средни предприятия, др. юрид. лица със стопанска или нестопанска цел, образователни и научни организации и др. ЗА: дейности във връзка с: „Изграждане и подкрепа на административното	Минимален размер на БФП: няма Максимален размер на БФП: 2 000 000 лв. (всеки компонент има максимален интензитет на безвъзмездната финансова помощ; важат ограниченията режим „de minimis”)	Изграждане и укрепване на административния и управленски капацитет на клъстера, развитие на продуктите и услугите, разширяване на пазарните позиции, привличане на нови членове на клъстера, както и насърчаване на инвестициите в съвременни технологии и оборудване за общи	http://www.opcompetitiveness.bg/module4.php?menu_id=45&id=24

	тяло на клъстера” (Комп. 1), „Проекти с кратък период на действие и бърз резултат, и дейности за привличане на нови членове в клъстера” (Комп. 2), „Инвестиционен компонент” (Комп. 3).		клъстерни дейности.	
<u>Приоритетна ос 2.3</u> <i>Подкрепа за въвеждане на енергоспестяващи технологии и използването на възобновяеми енергийни източници</i> Процедура BG161PO003-2.3.02 „Енергийна ефективност и зелена икономика”	<i>Ако сте:</i> Юридически лица или еднолични търговци, микро, малки или средни предприятия. ЗА: Извършване на СМР, които водят до намаляване на енергоемкостта на сградния фонд; закупуване, доставка, монтаж и въвеждане в експлоатация на ко-генерационни инсталации.	Минимален размер на БФП: няма Максимален размер на БФП: 2 000 000лв.	Намаляване на енергоемкостта на съществуващия сграден фонд на предприятията. Въвеждане на ко-генерационни инсталации за собствени нужди.	ГД „Европейски фондове за конкурентоспособност” на МИЕТ http://www.opcompetitiveness.bg/module4.php?menu_id=45&id=105
<u>Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”</u>				
<u>Приоритетна ос 7</u> BG051PO001-7.0.01 „Без граници – Компонент 1” Фаза 2	<i>Ако сте:</i> Работодатели (микро, малки, средни и големи предприятия), социално-икономически партньори, НПО, общини, образователни и научни институции. ЗА: Проучвания на опита на други страни членки или други държави, включително чрез посещения на място.	Минимален размер на БФП: 50 000лв. Максимален размер на БФП: 300 000лв.	Разпространение и обмяна на информация и опит, изграждане и/или включване в партньорски мрежи, туининг и др.	http://ophrd.government.bg/view_doc.php/5236

Програма за развитие на селските райони - подпомагане на развитието на селските райони

<u>Приоритетна ос 1</u> "ПОДОБРЯВАНЕ НА КОНКУРЕНТНОС ПОСОБНОСТТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИЯ И ГОРСКИ СЕКТОРИ"	<i>Обхваща цялата територия на страната.</i> <i>Ако сте: земеделски производители; полу-пазарни стопанства, млади фермери; организации на производители; лица, които са заети в селското и горското стопанство; собственици на гори вкл. техни сдружения – частни и общински; микро-, малки и средни предприятия от хранително- преработвателния сектор; институции или организации (публични или частни) осигуряващи консултантски услуги, обучение и информационни дейности;</i>	<i>Подробности ще откриете в обявленията към конкретните мерки в посочените линкове</i>	Обяви, покани и документи http://prsr.government.bg/index.php/bg/sections/12/22
<u>Приоритетна ос 2</u> "ПОДОБРЯВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И СЕЛСКАТА ПРИРОДА (УПРАВЛЕНИЕ НА ЗЕМЯТА)"	<i>Някои мерки по тази ос касаят определени райони на страната и са свързани с компенсаторни плащания.</i> <i>Ако сте: земеделски производители от необлагодетелстван и райони, земеделски производители желаещи да се</i>	<i>Подробности ще откриете в обявленията към конкретните мерки в посочените линкове</i>	Обяви, покани и документи http://prsr.government.bg/index.php/bg/sections/12/23

	занимават с биологично земеделие; собственици на гори вкл. техни сдружения; собственици и/или ползватели на гори и земеделски земи, чиито места попадат в обхвата на Европейската екологична мрежа Натура 2000;		
<u>Приоритетна ос 3</u> "КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ И РАЗНООБРАЗЯВАНЕ НА СЕЛСКАТА ИКОНОМИКА"	Трета ос на програмата финансира дейности по подобряване качеството на живот и разнообразяване на възможностите за заетост извън земеделието в селските райони. Ако сте: Общини от селските райони: земеделски производители; микропредприятия; общини; юридически лица с нестопанска цел; юридически и физически лица; образователни и квалифициращи институции;	Подробности ще откриете в обявленията към конкретните мерки в посочените линкове	Обяви, покани и документи http://prsr.government.bg/index.php/bg/sections/12/24
<u>Приоритетна ос 4</u> „ЛИДЕР“	По ос 4 ще се финансират дейности, свързани с активиране на местните общности за развитие на териториите от селските райони.	Подробности ще откриете в обявленията към конкретните мерки в посочените линкове	Обяви, покани и документи http://prsr.government.bg/index.php/bg/sections/12/25

	Ако сте: <i>Местни инициативни групи (МИГ), физически и юридически лица, неправителствени организации и общини в районите, където има одобрена и действаща МИГ.</i>		
--	---	--	--

Заклучение

Политиките, които се прилагат на национално ниво в подкрепа на малките и средни предприятия в България за мобилизиране на финансов ресурс от традиционни и/или алтернативни източници показват успехи по пътя към постигането на целите²¹, заложи в Национална стратегия за насърчване на малките и средните предприятия 2007-2013. Сред тях попадат създаването на Банка за развитие, Национален гаранционен фонд и подпомагане развитието на съществуващи гаранционни фондове, подпомагане развитието на фондове за рисково инвестиране, насърчване развитието на капиталовия пазар и излизането на МСП на фондовата борса, информационни кампании относно възможностите за финансиране – мерки, чието ефективно изпълнение се подпомага със средства по европейски програми и проекти, на разположение на българските МСП директно или чрез посредничеството на банковия и/или небанковия финансов сектор, под формата на разнообразни финансови инструменти или безвъзмездно финансиране.

И въпреки, че достъпът до финансиране е един от основните проблеми пред малкия и средния бизнес, който създава повече от половината добавена стойност в нефинансовия сектор на икономиката и осигуряват 80 % от всички нови работни места в Европа през последните пет години, привличането на дългово, дялово и дори грантово финансиране крие своите рискове в случай на ниски нива на приложна финансова грамотност при реализацията на различните етапи на финансово планиране в условия на бърза промяна на конюнктурата и турбуленции в икономиката, благодарение на естественото повишаване на финансовия риск при увеличаване на дела на дълга в капитала на

²¹ Стратегическа цел „Повишаване и ефективно използване на потенциала на българските предприятия”

фирмата *(при банковото финансиране)* или поради различните и множество изисквания относно срока, целевата стратегия, търсения социален ефект, възстановяването на ефективно направената инвестиция и др. подобни *(при небанковото финансиране, конкретен пример за каквото представляват редица европейски програми за финансиране на бизнеса, изброени и анализирани в настоящия доклад)*.

С оглед на прилаганите политики и нивата на развитие на сектора може да се обобщи, че достъпът до финансиране е важна характеристика както на политиката към МСП, така и на средата им за развитие и единствено поддържането на посока на работа, съсредоточена върху развитието на съвместни мерки от стратегически характер в рамките на консолидиран процес на сътрудничество между секторните партньори по подобряването на бизнес средата в България, може да предостави инициативата за решаването на съществуващите и бъдещи предизвикателства по повод на мобилизирането на финанси от малките и средни предприятия в ръцете, и с водещата роля, именно на частния сектор, към който са съсредоточени тези мерки. Значимостта от участието на държавата в този процес е безспорна и не е в контраст с насърчаването на частната инициатива и нейната водеща роля, защото ограничаването на бюрокрацията и всякакви други действия в насока премахване на съществуващите бариери пред правенето на бизнес, също представлява форма на активна и ефективна подкрепа, тъй като води до развитие на предприемаческата инициатива и създаването на нови работни места, а с това се „отпушват” и паричните потоци в икономиката.

Прилагането на европейския принцип „Мисли първо за малките” при изпълнението на националните политики също е от особено значение. Това означава гласът на МСП да бъде чуван преди приемането на съответните закони и процедури и при извършването на прегледи на въздействието, което нормативните актове и правителствените програми оказват върху МСП, включително и по повод на мерките в подкрепа на нуждаещите се от финансиране компании, *(опит за чието представяне и систематизиране е направен в настоящия доклад)*, с цел постигане на възможно най-голяма ефективност и ефикасност.

Източници:

- Проф. Петров, Г. „Корпоративни финанси. Кратък курс”, Издателство „Тракия – М
- Проф. Николова, Н. ”Корпоративни финанси”; част II, Сиела, 2007г.
- Гл. ас. д-р Симеонова-Ганева, Р. „МСП в България в условията на икономическа криза: Фактори за устойчиво развитие и конкурентоспособност”, 2011г.
- Фондация „Приложни изследвания и комуникации. Иновации.бг. Иновационна политика и секторна конкурентоспособност, 2011г.
- Министерство на икономиката, енергетиката и туризма. Бъдещето на кохезионната политика –готови ли сме за предизвикателствата 2014-2020, *Форум „Грантове или револвиращи инструменти: ползи за бизнеса”*, 2011г.
- Prof. Schwab, K. World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2012–2013
- United States Agency for International Development, Development of strategy options for SME Financial Literacy – Final Report, 2009
- Organisation for Economic Co-operation and Development, Improving Financial Literacy – Analysis of issues and policies, 2005

Нормативни и стратегически документи:

- Агенция за икономически анализи и прогнози. Национален план за развитие на Република България за периода 2007- 2013, 2005г.
- Агенция за икономически анализи и прогнози. Национална стратегическа референтна рамка 2007-2013, 2007г.
- Закон за малките и средни предприятия, Обн., ДВ, бр. 84 от 24.09.1999 г., с посл. изм. в бр. 43 от 29.04.2008 г.
- Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средни предприятия. Анализ на състоянието и факторите за развитие на МСП в България: 2011-2012 г., 2012г.
- Министерство на икономиката, енергетиката и туризма. Национална стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия в България 2007-2013, 2007г.

Интернет източници:

- „Достъп до финансиране – България” – Сайт „Вашата Европа”, раздел „Предприятия”, ГД „Предприятия и промишленост“ към ЕК
http://europa.eu/youreurope/business/finance-support/access-to-finance/bulgaria/index_bg.htm
- „Подкрепа за бизнеса – България” - Сайт „Вашата Европа”, раздел „Предприятия”, ГД „Предприятия и промишленост“ към ЕК
http://europa.eu/youreurope/business/finance-support/business-support/bulgaria/index_bg.htm
- „Получаване на финансиране” – Европейски портал на малкия и среден бизнес – съдържа обща информация за финансирането; кандидатстване за средства; капитал, заеми и банкови гаранции.
http://ec.europa.eu/small-business/funding-partners-public/finance/index_bg.htm
- Единен информационен портал «Структурни фондове на ЕС» - Сайт към дирекция "Информация и системи за управление на средствата от ЕС", Администрация на Министерски съвет
<http://www.eufunds.bg/>
- Достъп до рисков капитал в ЕС (eng) – Сайт с информация за източници и начини за финансиране с рисков капитал в начална фаза на развитие на микро-предприятия, стартиращи МСП и такива в напреднал етап на развитие, ГД „Предприятия и промишленост“ към ЕК
http://ec.europa.eu/enterprise/policies/finance/risk-capital/index_en.htm
- Европейската мрежа в подкрепа на бизнеса – България – Сайт с информация за локалните представителства в България на Enterprise Europe Network, предоставящи услуги в сферата на: Навлизане на международния пазар, Достъп до финансиране от ЕС и др.
<http://enterprise-europe-network.bg/>

Приложения

Приложение №1 Подкрепа за интернационализацията на МСП и навлизането им на трети пазари

Описание на финансовия инструмент/ програма	За какво може да послужи?	Какви са финансовите измерения?	Какво въздействие оказва върху бизнеса?	Откъде може да се получи повече информация?
Дейност извън границите на ЕС				
Много малки и средни предприятия все още не желаят да поемат предизвикателствата, свързано с навлизането на световните пазари. Различни програми по линия на ЕС , мрежи и източници на информация са налични в помощ на МСП за справяне с това предизвикателство.	Помощ и консултации за малки предприятия относно въпроси, свързани с ЕС, включително достъп до пазари, както в рамките на Европейския съюз, така и извън неговите предели, и кандидатстване за финансиране.	Съгласно спецификите на съответните програми – <i>предоставят се обучителни, консултантски и др. услуги – не дългово или дялово финансиране!</i> (http://ec.europa.eu/small-business/most-of-market/international-business-outside-europe/index_bg.htm)	Достъпът до международни пазари означава достъп до нови пазари в ЕС и извън границите му, но това изисква и допълнителни инвестиции. Чрез съответните програми публичните власти на ниво ЕС се опитват да намалят препятствията пред интернац. на МСП в Европа.	- Достъп до пазарите извън ЕС; - Държави-кандидати; - Съседски страни от района на Средиземноморието и Близкия изток; - Азия; - Южна Америка.

Приложение №2 Инструменти в подкрепа на експортно-ориентираните МСП

Описание на финансовия инструмент/програма	За какво може да послужи?	Какви са финансовите измерения?	Какво въздействие оказва върху бизнеса?	Откъде може да се получи повече информация?
Българска агенция за експортно застраховане				
БАЕЗ е разработила и предоставя схеми, които улесняват финансирането на дейността на българските компании съвместно с изброени в настоящото описание видове застрахователни продукти. Съгласно Закона за експортното застраховане БАЕЗ провежда държавната политика в областта на експортното застраховане, като покрива непазарни рискове от свое име и за сметка на държавата.	Целта на застрахователните продукти, предоставяни от Агенцията е да бъде осигурена ефективна защита на българските компании от търговския и политически риск по отношение на купувача, при конкретно изпълнена доставка на стоки или извършени услуги в процеса на експортна дейност. Използването на застрахователните механизми цели: да предотврати или ограничи сригове в дейността на експортно-ориентираните фирми; да сеувеличи ликвидността им; да сеувеличат продажбите; да навлязат на нови пазари и да стартират бизнес с непознати за тях контрагенти; като цяло да намалят риска при осъществяване на търговската си дейност, минимизирайки поетия от тях риск.	Съгласно условията на Агенцията - http://www.baez-bg.com/	При осъществяване на пред-експортната и експортната дейност по съответните схеми могат да бъдат покрити следните видове рискове: Търговски рискове, Политически рискове, Краткосрочен риск, Средносрочен и дългосрочен риск, Инвестиционн и рискове, Риск по акредитива, Рискове по банковата гаранция	Описание на застрахователните схеми: - Застраховка на плащания; - Застраховка на банков кредит; - Застраховка на инвестиции; - Застраховка на акредитиви; - Застраховка на банкова гаранция; - Финансиране със застраховка на БАЕЗ

Приложение №3 Предимства и недостатъци на алтернативното дялово финансиране чрез Фондове за рисков/инвестиционен капитал в сравнение с традиционното банково финансиране

Предимства	Недостатъци
Получаване на средносрочно или дългосрочно финансиране	Загуба на част от собствеността
Не се изисква обезпечение	Невъзможност за самостоятелно вземане на управленски решения
Не се изплащат лихви и главници	Възможни рестрикции от страна на партньора, налагане на вето върху взети решения и пр.
Вливане на "свеж" ресурс и подкрепа за инвестиционните идеи	Възможност за конфликти в оперативната дейност
Рисковият инвеститор е партньор, който споделя и риска, и възвръщаемостта	Рисковият инвеститор участва на равни начала в разпределението на печалбата
Големият практически опит на рисковия фонд; консултации в помощ на бизнеса; улеснен достъп до други източници на външно финансиране.	Възможни конфликти при осъществяване на "изход" от инвестицията - избор на непредпочитан от мажоритарния собственик купувач на дата или вариант за продажба
Ангажимент на рисковия инвеститор в стратегическото развитие на фирмата	Невъзможност за обратно изкупуване на акциите и дяловете при "излизането" на рисковия фонд поради недостатъчни средства, висока цена и пр.

Източник: Магистърски проект „Конкурентоспособност на малкия и среден бизнес в България и очаквани перспективи от членството в ЕС”, УНСС 2008

Приложение №4 Мрежи в подкрепа на мобилизирането на рисково финансиране

Описание на финансовия инструмент/ програма	За какво може да послужи?	Какви са финансовите измерения?	Какво въздействие оказва върху бизнеса?	Откъде може да се получи повече информация?
Мрежа на Бизнес Ангелите				
Българска Мрежа на Бизнес Ангелите (BBAN) свързва търсещите финансиране предприемачи с неформални, частни инвеститори. Мрежата осъществява връзката между тези, които имат бизнес идеи, разполагат с предприемачески усет, но нямат необходимия капитал и успешните инвеститори, които проявяват интерес към бизнеса в България и страните от региона на Югоизточна Европа.	Всяка бизнес-идея или компания, в зависимост от нивото на своето развитие и типа на идеята, може да търси или финансиране, или менторство или комбинация от двете. Чрез Българска мрежа на бизнес ангелите, предприемачите могат да открият точната комбинация за успеха на своя проект. Съветите на специалистите по рисково финансиране са предприемачът търсещ дялово финансиране да се обръща към възможно най-много потенциални инвеститори. Чрез платформата на мрежата всички предприемачески проекти достигат до много инвеститори едновременно.	BBAN предоставя на бизнес-ангелите предприемачески проекти без предварит. плащания. Начислява се 5% такса за успех при получената инвестиция – т.е. когато е сключен реален инвестиционен договор. BBAN може да не изисква дължимия комисион под формата на парично плащане, а да подкрепи проекта, задържайки дял от него. Представянето и консултирането на проектите се извършва напълно безплатно.	Мрежата съдейства на предприемачите посредством най-общо два механизма: - BBAN представя предприемаческите проекти на потенциалните инвеститори, регистрирани в Мрежата. - BBAN оказва съдействие в процеса на подготовка, презентиране и съгласуване на инвестиционните условия и предприемаческото предложение.	- Платформа на Бизнес Ангела - Платформа на Предприемача http://www.startbusiness.bg/ - уеб-платформа за подаване на онлайн приложения http://www.eban.org/ - европейска мрежа на бизнес-ангелите и сийд-фондовете